

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Sustainability of Small and Family Farms (SOILS)

Udržateľnosť malých a rodinných fariem
2016-1-SK01-KA203-022611

Sustainability of Small and Family Farms (SOILS)

Udržateľnosť malých a rodinných fariem

2016-1-SK01-KA203-022611

Výstup O1: Metodika hodnotenia fariem

Output O1: Farm Evaluation Methodology

Európska komisia nezodpovedá za informácie uvedené v danom dokumente.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Sustainability of Small and Family Farms (SOILS)

**Udržateľnosť malých a rodinných fariem
2016-1-SK01-KA203-022611**

Kalkulácia nákladov v rastlinnej výrobe v Euro na 1 ha poľnohospodárskej pôdy (príklad pšenica)

Metodika

SR		ČR		Litva (preložené položky do SJ)		Maďarsko (preložené položky do SJ)	
Osivá - sadivá nakúpené	63,78	Osiva - nakupovaná	56,60	Osivá - sadivá nakúpené	78,60	Náklady na osivo a rozmnožovací materiál	61,69
Osivá - sadivá vyrobené	15,41	Osiva - vlastní	9,40	Osivá - sadivá vyrobené	7,25		
Hnojivá nakúpené	166,37	Hnojivá - nakupovaná	185,00	Hnojivá a vápno	178,32	Náklady na umelé hnojivo	141,14
Hnojivá vyrobené	30,32	Hnojiva - vlastní	12,36			Náklady na organické hnojivo	2,04
Chemické ochranné prostriedky	110,97	Prostriedky ochrany rastlín	130,36	Prípravky na ochranu rastlín	108,79	Náklady na pesticídy	72,84
Ostatný priamy materiál	42,51	Ostatní přímý materiál	19,84	Iný materiál	4,18		
Mzdy a odmeny priame	21,27	Mzdové a osobní náklady - priame	18,52	Mzdové náklady	17,10	Mzdy	42,01
Sociálne náklady	5,90					Mzdové a osobní náklady - pomocných činností a réžií	144,84
Opravy a udržiavanie	2,80		0,00	Náklady na opravu fixného majetku	87,76	Náklady na údržbu	1,80
Odpisy HIM	5,91	Odpisy HIM	1,20	Odpisy dlhodobého majetku	159,51	Odpisy	53,28
Agrotechnické služby	39,74	Ostatní přímé náklady a služby	109,56	Poľnohospodárske služby	20,25	Náklady na strojné mechanizmy (variabilné)	119,10
Ostatné priame náklady a služby	62,19			Palivo a mazivá	53,09	Náklady na sušenie	11,10
				Elektrina, voda, plyn	5,07	Iné priame variabilné náklady	3,27
				Prenájom pozemkov	71,68		
				Daň z pozemkov	2,77	Náklady na služby externých strojných mechanizmov	48,88
Náklady pomocných činností	180,10	Náklady pomocných činností	200,04	Náklady na opravárenské dielne	64,28	Ostatné náklady	4,24
Réžia výrobná	77,17	Výrobné rézie	122,64	Využívanie dlhodobého hmotného majetku	24,65	Všeobecné náklady na činnosť	13,21
Réžia správna	65,93	Správna rézie	32,48		?	Priame náklady na poistenie	5,11
						Náklady na prenájom pozemkov	84,27
						Priame náklady na marketing	4,28
						Režijné náklady	26,35
						Plošné náklady na hlavný produkt	127,59
VN celkom na ha	890,37		1042,84		883,30		833,68

Kalkulácia nákladov v živočíšnej výrobe – Dojnice hodnoty v Euro na 100 kŕmnych dní (KD)

Metodika

SR		ČR		Litva		Maďarsko	
Krmivá a stelivá nakúpené	90,02	Krmivá stelivá - nakupovaná	141,24	Krmivo	447,55	Krmivá a stelivá nakúpené	166,10
Krmivá a stelivá vyrobené	211,37	Krmiva stelivá vlastní	168,88			Krmivá a stelivá vyrobené	110,33
Liečivá a dezinfekčný materiál	15,98	Léčivá a desinfekční prostředky	14,52	Biopreparáty a liečivá	24,97		
Ostatný priamy materiál	28,42	Ostatní přímí materiál	20,64	Iný materiál	20,96		
Mzdy a odmeny priame	71,11	Mzdové a osobní náklady - přímí	92,36	Mzdové náklady	74,08	Mzda	67,23
Sociálne náklady	23,91					Odvody	16,93
		Mzdové a osobní náklady - pomocných činností a režijní	54,24				
Opravy a udržiavanie	12,07			Náklady na opravu fixného majetku	9,56	Náklady na činnosti údržby	2,37
Odpisy HIM	35,36	Odpisy DNHM	29,44	Odpisy dlhodobého majetku	192,93	Odpisy HIM	27,79
Odpisy zvierat	63,19	Odpisy zvířat	65,52	Poľnohospodárske služby	9,79	Náklady na zdravie zvierat	13,31
Plemenárske a veterinárske služby	20,53			Ostatné priame náklady	9,40	Náklady na prirodzené a umelé op	6,84
		Ostatní přímí náklady a služby	72,44			Náklady na rozbor výkonov	3,16
Ostatné priame náklady a služby	32,87			Poistenie majetku	10,75	Iné priame variabilné náklady	46,09
				Palivo a mazivá	8,35		
				Elektrina, voda, plyn	24,50	Náklady na externé strojné služby	0,42
Náklady pomocných činností	65,6	Náklady pomocných činností	34,24	Využívání dlhodobého hmotného m	28,03	Strojové náklady (variabilné)	28,59
				Náklady na opravárenské dielne	20,87	Všeobecné náklady na činnosť	19,60
				Ostatné nepriame náklady	1,56	Ostatné náklady	2,85
Réžia výrobná	57,75	Výrobní režie	34,04		?	Priame náklady na poistenie	1,56
Réžia správna	54,6	Správní režie	60,68		?	Priame náklady na marketing	0,62
						Režijné náklady	45,76
VN celkom na 100 KD	782,78		788,24		883,30		607,24

Vlastné náklady – popis a zdôvodnenie porovnania nákladov medzi jednotlivými štátmi

Kalkuláciou vlastných nákladov sa zisťujú vlastné náklady na jednotku produkcie. Pod vlastnými nákladmi pri zásobách vytvorených vlastnou činnosťou rozumejú priame náklady vynaložené na výrobu alebo inú činnosť, prípadne aj časť nepriamych nákladov, ktoré sa viažu na výrobu alebo na inú činnosť. Z charakteristiky vlastných nákladov zásob vytvorených vlastnou činnosťou vyplýva, že ich súčasťou okrem priamych nákladov je aj podiel výrobného režie, príp. podiel správneho režie. Priame náklady vynaložené na kalkulovaný výkon, ako aj podiel výrobného režie sa považujú za náklady priamo súvisiace s príslušným výkonom, ktoré sa označujú ako náklady výkonu alebo v užšom poňatí ako náklady výrobné. Náklady správneho režie vynaložené na proces hospodárskej činnosti sa považujú za náklady neidentifikovateľné s príslušným výkonom, ktoré sa označujú ako náklady obdobia a v užšom poňatí ako náklady nevýrobné. Výkonmi na účely tejto metodiky sa rozumejú výrobky, práce a služby alebo ich skupiny, určené na realizáciu alebo na odovzdanie vo vnútri podniku (vnútro podnikové výkony).

Cieľom O1 bolo stanovenie metodiky riešenia analýz postavenia malých a rodinných fariem vo vybraných regiónoch EÚ prostredníctvom využitia metód analýzy, syntézy, dedukcie, indukcie a ekonomicko-štatistických metód. Uvedený cieľ bol naplnený, nakoľko sa podrobne analyzovali jednotlivé položky vnútro podnikových nákladov. Bolo potrebné preštudovať napĺňanie jednotlivých kalkulačných položiek, keďže mnohé položky pod rovnakým názvom zahŕňali niečo iné, čo bolo potrebné usmerniť (popis jednotlivých kalkulačných položiek je uvedený v druhej časti tohto dokumentu). Konkrétne sme riešili komparáciu kalkulácií na vybraných komoditách. Pri riešení daného výstupu sme vychádzali z dvoch okruhov problémov. V prvom rade bolo potrebné vybrať vzorové komodity na sledovanie, aby sme na konkrétnych číslach mohli pozorovať, čo všetko je zahrnuté v jednotlivých kalkulačných položkách. Druhým okruhom bolo riešenie rozdielného účtovníctva a používanie iných účtovných kalkulačných položiek (mnohé mali rôzne názvy v jednotlivých krajinách). Tabuľky porovnania kalkulácií sú prezentované na vybraných komoditách a to v rastlinnej výrobe na komodite pšenica a v živočíšnej výrobe na komodite dojnica. Dôvodom výberu uvedených komodít, resp. zvierat, je skutočnosť, že tieto sektory patria medzi najzastupiteľnejšie vo všetkých sledovaných štátoch (SR, ČR, MR a LT). Ako vyplýva z tabuliek každý štát má mierne odlišnú kalkuláciu, ale na druhej strane sumár všetkých vlastných nákladov je rovnaký a preto je jednoznačné tvrdiť podľa analýzy, že vo vlastných nákladoch spolu sú zahrnuté všetky položky priamych a nepriamych nákladov a je možné ich komparovať v sumárnom číselnom vyjadrení.

Popis a obsah kalkulačných položiek v rastlinnej a živočíšnej výrobe na 1 ha zberovej plochy, 100 resp. 1000 krmných dní) je nasledovný:

Spotreba nakúpených osív, sadív, krmív, stelív

Uvádza sa tu spotreba nakúpených osív a sadív na jednotlivé plodiny rastlinnej výroby a nakúpených krmív a stelív v jednotlivých chovoch živočíšnej výroby. V rastlinnej výrobe sa do spotrebovaných nakúpených osív a sadív započítajú aj spotrebované osivá v minulom roku pre úrodu bežného roka.

Spotreba vyrobených osív, sadív, krmív, stelív

Uvádza sa tu spotreba vyrobených vlastných osív a sadív v rastlinnej výrobe a vyrobených vlastných krmív a stelív v živočíšnej výrobe. Ide o spotrebu vlastných výrobkov. V živočíšnej výrobe sa do spotreby vyrobených vlastných krmív započíta aj cena výpasu na pasienkoch a lúkách, ak sú využívané na pasenie hovädzieho dobytku a oviec.

Spotreba nakúpených hnojív

Uvádza sa tu spotreba nakúpených priemyselných, príp. organických hnojív v rastlinnej výrobe. Podobne ako pri spotrebe nakúpených osív, započítava sa tu tiež spotreba nakúpených hnojív v minulom roku pre úrodu bežného roka.

Spotreba vyrobených hnojív

V rastlinnej výrobe sa uvádza spotreba organických hnojív vlastnej výroby pre úrodu bežného roka rozpočítaná na jednotlivé plodiny podľa prepočítaných osevných plôch. Priama spotreba vyrobeného maštalného hnoja, kompostov a ostatných organických hnojív na hnojenie plodín na ornej pôde a na hnojenie lúk a pasienkov do 30. júna bežného roka sa zahŕňa na kalkulačný úsek "Hnojenie pre zber bežného roka", spotreba uvedených hnojív od 30. júna do 31. decembra bežného roka sa zahŕňa na kalkulačný úsek "Hnojenie pre zber budúceho roka". Náklady spojené s dovozom, rozmetaním a zapravením maštalného hnoja a kompostov do pôdy sa zahŕňajú do nákladov jednotlivých priamo hnojených plodín. Spotreba organických hnojív v zeleninárstve, ovocinárstve, chmeliarstve, ako aj pri rekultivácii pôdy sa zahŕňa do nákladov týchto činností bez prepočtu.

Spotreba ostatného nakúpeného materiálu

Uvádza sa tu spotreba ostatného nakúpeného materiálu v rastlinnej a živočíšnej výrobe. V rastlinnej výrobe ide predovšetkým o chemické ochranné prostriedky a ostatný pomocný materiál, prípadne spotrebu palív pri sušení výrobkov (chmeľ, tabak a pod.), pri vykurovaní skleníkov, ďalej o spotrebu vriec a obalov pri príprave výrobkov na expedíciu a o spotrebu drobného hmotného majetku účtovaného v zásobách. V živočíšnej výrobe sem patrí spotreba liečiv, dezinfekčného materiálu, čistiaceho a drobného udržovacieho materiálu pri údržbe jednúčelových budov a stavieb pre živočíšnu výrobu a spotreba drobného hmotného majetku účtovaného v zásobách. Ak má podnik liahnutie hydiny, uvádza sa tu tiež spotreba nakúpených násadových vajec.

Spotreba ostatných výrobkov

Uvádza sa tu prípadná spotreba ostatných vlastných výrobkov v rastlinnej alebo živočíšnej výrobe neuvedená v predchádzajúcich stĺpcoch. V živočíšnej výrobe sa tu uvádza spotreba vlastných násadových vajec, ak má podnik liahnutie hydiny, ako aj nezavinený úhyn zvierat.

Mzdy a odmeny zo závislej činnosti

Uvádzajú sa tu mzdové náklady, príjmy spoločníkov a členov družstva zo závislej činnosti, ktoré priamo súvisia s vykonaním práce pri plodinách a chovoch zvierat. Sú to spravidla mzdy prevádzkových robotníkov za odpracovaný čas alebo za určitú splnenú prácu, prípadne iných pracovníkov, pokiaľ ich mzda súvisí s výrobou a možno ju stanoviť priamo na plodiny a chovy zvierat. Patria sem tiež podobné zložky miezd pracovníkov, ktorí nie sú v pracovnom alebo služobnom pomere voči podniku. Ide väčšinou o odmeny na základe dohôd o vykonaní práce alebo pracovnej činnosti. V rastlinnej výrobe - patria sem mzdy pracovníkov za vykonané ručné aj strojové práce, t.j. mzdy robotníkov, traktoristov, kombajnistov, vodičov motorových vozidiel a pod. Doplnkové mzdy týchto pracovníkov sa zahrňajú do výrobného režimu rastlinnej výroby. V živočíšnej výrobe - patria sem mzdy vrátane doplnkových miezd ošetrovateľov zvierat a ostatných robotníkov v živočíšnej výrobe. Do tejto položky patria tiež mzdy traktoristov, vodičov motorových vozidiel a iných pracovníkov pri dovoze krmív a stelív pre zvieratá na miesto ustajnenia. Doplnkové mzdy týchto pracovníkov patria do výrobného režimu živočíšnej výroby. Mzdy a odmeny zo závislej činnosti vyúčtované od iných stredísk Patria sem priame mzdy vyúčtované inými strediskami v tých prípadoch, ak pracovníci iného strediska vykonali práce pre rastlinnú alebo živočíšnu výrobu. Ide o vyúčtované vnútro podnikové mzdové náklady, zistené z pomocnej alebo vnútro podnikovej evidencie.

Sociálne náklady

Patria sem náklady na zákonné sociálne a zdravotné poistenie a poistenie v nezamestnanosti, prípadne ostatné sociálne poistenie, vzťahujúce sa k mzdovým nákladom a príjmom zo závislej činnosti spoločníkov alebo členov družstva, pokiaľ sa priamo vzťahujú na kalkulačný úsek, t.j. na plodiny alebo chovy zvierat.

Opravy a udržiavanie externé

Uvádzajú sa tu externé náklady na opravy, ktoré sa priamo vzťahujú na jednotlivé plodiny alebo chovy zvierat. Ide o náklady na opravy a udržiavanie takého hmotného investičného majetku, ktorého odpisy sa zahrňajú do priamych nákladov, t. j. jednoúčelových strojov, zariadení a budov a skupinových strojov a zariadení.

Opravy a udržiavanie vlastné

Uvádzajú sa tu náklady na opravy a udržiavanie vykonané vo vlastnej činnosti (vnútro podnikové práce opravárenských a údržbárskych stredísk), ktoré sa priamo vzťahujú na jednotlivé plodiny alebo chovy. Rovnako ako u externých opráv ide o opravy jednoúčelových strojov, zariadení a budov a skupinových strojov a zariadení. Zisťujú sa z pomocnej alebo vnútro podnikovej evidencie.

Odpisy nehmotného a hmotného investičného majetku (okrem zvierat)

Patria sem odpisy nehmotného a hmotného investičného majetku, okrem zvierat, ktoré je možné stanoviť priamo na plodiny, skupiny plodín alebo chovy zvierat.

V rastlinnej výrobe do tejto položky patria:

- a) Odpisy jednoúčelových strojov, zariadení a budov.
- b) Odpisy skupinových strojov a zariadení, ktoré sa zahŕňajú do priamych nákladov jednotlivých plodín podielom zisteným podľa osevnej plochy. Do tejto položky zahrnuté v priamych nákladoch rastlinnej výroby nepatria odpisy viacúčelových strojov, zariadení a budov, ktoré sa zahŕňajú do výrobného režimu rastlinnej výroby.
- c) Odpisy melioračných a rigolovacích pluhov sa zahrňujú na kalkulačný úsek "Zúrodňovanie pôdy".

V živočíšnej výrobe do tejto položky patria: Odpisy maštalí, odpisy maštalnej mechanizácie a zariadenia používaného v chove zvierat.

Odpisy zvierat

Uvádzajú sa odpisy zvierat základného stáda (kravy, prasnice, ovce, príp. ostatné chovy). Pri odpisovaní zvierat základného stáda podľa Postupov účtovania možno postupovať tak, že sa odpisy vyjadria podielom obstarávacej ceny zvierat zníženej o predpokladanú tržbu z brakovania (čitateľ) a predpokladaného počtu rokov v chove základného stáda (menovateľ). Pri takomto postupe odpisovania sa zvieratá neodpíšu až do výšky obstarávacej ceny, ale ich zostatková cena pri vyradení sa bude približne rovnať dosiahnutej tržbe z brakovania (z realizácie).

Ostatné priame náklady

Patria sem ostatné priame náklady, pokiaľ ich možno hospodárne so zameraním na ich význam v štruktúre nákladov vyčíslieť priamo na plodinu alebo chov zvierat.

V rastlinnej výrobe sa tu zahŕňa spotreba elektrickej a inej energie v špecializovaných prevádzkach, spotreba ostatných neskladovateľných dodávok, napr. vody na zavlažovanie pokiaľ sa dá stanoviť priamo na plodiny, poľné práce, agrochemické služby vykonané externými dodávateľmi a ostatné služby vzťahujúce sa na určitú plodinu, napr. externé náklady na prepravu brigádnikov, nájomné a požičovné za jednoúčelové stroje a zariadenia, daň z pozemkov a daň zo stavieb využívaných v špecializovanej výrobe, ostatné prevádzkové náklady vrátane podielu nákladov vynaložených na zúrodňovanie pôdy, pripadajúcich na bežný rok, poistenie proti škodám na plodinách, príp. úroky, ak sa dajú určiť priamo napr. na špecializovanú plodinu a iné priame náklady.

V živočíšnej výrobe sem patrí spotreba elektrickej energie a inej energie v maštaliach a liahniach, spotreba ostatných neskladovateľných dodávok, napr. vody pre zvieratá a na technologické účely, náklady na plemenárske a veterinárne služby, náklady na deratizáciu a dezinfekciu, iné služby vzťahujúce sa na určitý chov, napr. nájomné za maštale a iné jednoúčelové stroje a zariadenia, daň z nehnuteľnosti, t. j. z maštali a ostatných stavieb využívaných v jednotlivých chovoch, ostatné prevádzkové náklady, rezerva na stratu z brakovania sliepok, poistenie proti škodám v živočíšnej výrobe, príp. úroky, pokiaľ sa vzťahujú priamo na určitý chov, tvorba rezervy na opravy jednoúčelového majetku, napr. na opravy maštale a iné.

Podiel nákladov pomocných činností

Patria sem vnútropodnikové náklady, t. j. podiel nákladov pripadajúci na vykonané práce pre rastlinnú a živočíšnu výrobu pomocnými činnosťami. Náklady pomocných činností sa rozvrhujú na jednotlivé plodiny a chovy podľa počtu skutočne odpracovaných hodín ocenených vo vlastných nákladoch. Ak sa v priebehu roka rozdeľujú náklady pomocných činností v dopredu stanovených vnútropodnikových cenách, na konci roka sa vo výslednej kalkulácii vlastných nákladov upravujú na ceny zodpovedajúce skutočným vlastným nákladom pomocných činností. V rastlinnej výrobe ide o práce traktorov, kombajnov, ostatných samohybných strojov, nákladnej dopravy, príp. ťažkých mechanizmov pri poľnohospodárskych kultivačných, zberových a dopravných prácach, náklady na závlahy, ktoré sa v alikvotnej výške zahrnú do vlastných nákladov jednotlivých plodín. V živočíšnej výrobe ide o práce nákladnej dopravy, traktorov, príp. poťahov pri dovoze krmív a stelív pre zvieratá, odvoze maštalného hnoja a iné práce vnútropodnikových stredísk pre určitý chov zvierat, ktoré sa v alikvotnej výške zahrnú do vlastných nákladov jednotlivých chovov. Zisťujú sa z pomocnej alebo vnútropodnikovej evidencie.

Zníženie nákladov o zúčtované výnosy

Uvedú sa tu položky zúčtovaných výnosov, o ktoré sa znižujú vynaložené priame náklady. Pôjde napr. o zúčtované (použité) zákonné rezervy na opravy maštali a iných jednoúčelových budov, strojov a zariadení, zúčtované oprávky k opravnej položke k nadobudnutému majetku, ktoré nepriamo znižujú výšku odpisov z takto nadobudnutého majetku. V rastlinnej výrobe sa tu uvádzajú tiež škody na plodinách spôsobené živelnou pohromou, ktoré boli zaúčtované ako zníženie nedokončenej výroby. O tieto sumy treba znížiť vynaložené vlastné náklady na plodiny zničené živelnou pohromou, a to bez ohľadu či náhrada škody bola poskytnutá alebo nie. Výška škody sa prevedie do nekalkulovateľných nákladov.

Priame náklady spolu

Sú súčtom priamych nákladov na plodiny a chovy zvierat a za poľnohospodársku výrobu.

Podiel výrobnéj réžie

Uvádza sa tu podiel nepriamych nákladov súvisiacich s riadením a obsluhou rastlinnej a živočíšnej výroby. Ide o skutočne vynaložené režijné náklady vzťahujúce sa na rastlinnú a živočíšnu výrobu, ktoré nebolo možné alebo by nebolo hospodárne stanoviť (sledovať) priamo na jednotlivé plodiny a chovy. Výška výrobnéj réžie sa zistí z analytickej evidencie k jednotlivým nákladovým účtom alebo z vnútropodnikovej evidencie. Náklady výrobnéj réžie sa rozvrhujú na jednotlivé plodiny a chovy prostredníctvom rozvrhových jednotiek. Rozvrhovou základňou sú skutočné priame náklady vynaložené na jednotlivé plodiny a chovy. Výrobná réžia rastlinnej výroby sa rozvrhne v celej výške do nákladov RV s úrodou bežného roka, t. j. nevyčleňuje sa podiel na rastlinnú výrobu budúceho roka.

Podiel správnej réžie

Uvádza sa tu podiel nepriamych nákladov súvisiacich s riadením a správou podniku, príp. závodu. Podiel správnej réžie pripadajúci na jednotlivé plodiny a chovy sa určí prostredníctvom rozvrhových jednotiek. Výška správnej réžie sa zistí z analytickej evidencie k jednotlivým nákladovým účtom alebo z vnútropodnikovej evidencie. Rozvrhovou základňou sú skutočné priame náklady vynaložené na jednotlivé plodiny a chovy. Tak ako výrobná réžia aj správna réžia sa rozvrhuje do nákladov rastlinnej výroby s úrodou bežného roka, nevyčleňuje sa podiel na rastlinnú výrobu budúceho roka.

Vlastné náklady celkom: Sú súčtom priamych a nepriamych nákladov spolu.